

Wonen in een galerie



Indonesië is een arm land, althans gemiddeld. Maar er is ook een kleine, rijke bovenlaag die de kostbare inrichting van zijn huizen laat zien: Schöner Wohnen in Jakarta, achtste aflevering.

DOOR BEN KNAPEN

Dit huis is al bij voorbaat uniek, want torenhoge muren eromheen ontbreken. Je kijkt achter zomaar op het wat lager gelegen parkachtige landschap van de beroemde Bukir golfbaan. Deddy Kusuma: „Ik wilde de uitstraling van een resort.“ En dus staan er ook enkele ligstoelen met parasol aan het zwembad en wisselen zwart marmer en donker hout elkaar af.

Zijn huis is al meer dan vijftienwintig jaar oud, groot, beetje non-descript, behalve dan de grote ramen en die tuin. Deddy (61) is een van de groten van het land op het terrein van ontroerend goed, projectontwikkelaar, mede-eigenaar van prestigieuze shopping malls en van huis uit architect. Met zijn vrouw woont hij midden in zijn beroemdste project Pondok Indah.

Hij is dit keer gekleed in elegant zwart, soms verschijnen hij en zijn vrouw ook wel te midden van de beau monde gefuicel in het wit, hij met hoed.

Zijn huis en tuin zijn in feite een galerie en dat klopt ook, want Deddy verzamelt moderne kunst. Zijn vrouw Jane en twee volwassen – kinderen boeien het, maar ook niet meer dan dat. Deddy vertoont trekjes van bezetenheid. Zwerwend door de vertrekken van zijn huis meldt hij telkens terloops: „Dit kocht ik op Hawaii, dit in San Francisco, dit is van een New Yorkse veiling“ enz. enz. Nee, geld, is nooit de remmende factor.

De bar Westen heeft hij onder meer Ro-



Deddy Kusuma met zijn vrouw Jane tussen enkele van hun kunstvoorwerpen. Linksboven het buitenaanzicht van hun huis. Foto's Ahmad deNy Salzman

Groepsgewijs

Frits Abrahams

De groep rukt nog steeds op in de toeristenindustrie. Wat ik op dit gebied de afgelopen weken in Praag en Wenen heb gezien, overtrof al mijn ervaringen in andere wereldsteden. Vroeger was het uitzondering. Je zag hier en daar een groepje onder leiding van een gids tussen loslopende toeristen opduiken, maar nu is het andersom: de individuele toerist loopt verloren rond tussen de groepen. Als zwermen spreken die plotseling neerstrijken in een boom, trekken de groepen van de ene naar de andere bezienswaardigheid. Ze nemen royaal trottoirs, pleinen en musea in beslag.

Aan het hoofd staat de onvermijdelijke gids, vaak enigszins verwaalde vrouwen van omstreeks de veertig, die met een hoog boven het hoofd geheven paraplu of stok de kudde in haar spoor dwingt. Kennelijk blijft het risico van afdwalen groot, want ik zag ook al groepen – uit Italië – waarvan de deelnemers allen waren uitgerust met een rode pet. Dat is nog eens een merkwaardig gezicht: mensen van middelbare leeftijd die zich gehoorzaam door de oude stad van Praag bewegen met een soort schoolpeje op het hoofd.

Er waren zoveel groepen op de been dat het niet ongewoon was als er drie groepen achter elkaar aanliepen. Ze kwamen uit alle windstreken, ook uit Oost-Europese, waar nu ook geld is voor enige luxe.

Ik heb ooit gedacht dat het een tijdelijk verschijnsel zou zijn. Ik vergeleek de toerist met een opgroeiend kind dat aan de hand van een wijze volwassene de eerste stappen in de buitenwereld zette en daarna naar vrijheid en zelfstandigheid zou streven.

Mist! De toerist zoekt in den vreemde juist de geborgenheid van de groep, op die manier hoeft hij niet zelf in contact met de buitenwereld te treden. Alles wordt voor hem geregeld.

Als ik oud en moe ben, zie ik het mezelf ook wel doen, zeker als het om lastige reisdoelen gaat. Maar er zijn juist opvallend veel dertigers en veertigers in sommige van die reisgroepen, mensen van wie je nog de ondernemingslust zou verwachten om er zelf op uit te trekken.

De individueel rondreizende toerist begint een steeds zonniger type te worden. Je ziet hem hansen met het vreemde geld, je hoort hem vertwijfeld de weg vragen aan mensen wier taal hij niet spreekt, taxichauffeurs en restaurants belazeren hem. Doodmoe en woedend belandt hij 's avonds op zijn hotelkamer. Koerland! Onbeschofte bevolking! Zijn rechten zullen steeds verder worden ingeperkt. In de Step-hansdom in Wenen mag de individuele toerist al niet meer in het achterste deel van de kathedraal komen. Er staan hekken opgesteld die alleen voor groepen open gaan.

Ik stond in de Domgasse en wilde een foto maken van mijn vrouw voor het Figarohaus, het huis waar Mozart de opera Figaro schreef. Het beloofde een unieke foto te worden. Mijn vrouw had haar beste glimlach geactiveerd en gooidde zich met heel haar ziel en zaligheid in dit moment. Ik wilde afdrukken, maar het hoefde al niet meer. Daar verscheen een groep in mijn beeld. De gids begon omstandig aan haar uitleg.

Wachten, groep weg, glimlach terug, afdrukken, nee, nieuwe groep verschijnt, en zo ad infinitum. Misschien mogen toeristen elkaar straks alleen nog fotograferen als ze bij een groep horen.

Ingrepen in bebouwde omgeving zijn altijd ongewis

Als Godfried Engbersen in zijn artikel 'Zes stappen van probleem- naar prachtwijk' (Opinie & Debat, 19 mei) iets duidelijk heeft gemaakt, dan is het wel dat die operatie hondsmoeilijk en ingewikkeld is. Hij eindigt zijn artikel met de oproep om bewoners serieus te nemen. Dat lijkt een open deur, maar is het niet.

Ingrepen in de woon- en leefomgeving leiden alleen tot een duurzaam resultaat, wanneer de mensen die er wonen erbij betrokken zijn. Anders dan in



de tijd van de stadsvernieuwing van de jaren zeventig zijn er nu minder bewonersorganisaties, die het proces kunnen schragen. Dat komt, omdat in probleemwijken veel allochtonen wonen. Betrokkenheid op de woonomgeving behoort bij die groep niet zonder meer tot de sociaal-culturele bagage. Om daar iets aan te doen is een forse inhaalslag nodig, waarbij professionele ondersteuning onontbeerlijk is.

Engbersen gaat ook in op de afstemingsproblemen, die een dergelijke operatie met zich meebrengt. Er zou al heel wat gewonnen zijn, wanneer ambtenaren een efficiënte overlegstructuur weten te creëren. Dat wil zeggen, dat betrokken partijen niet telkens aan verschillende tafels over hetzelfde hoeven te overleggen.

Ten slotte is er de noodzaak van een breed politiek draagvlak. Van SP tot VVD, zodat de contra-productieve invloed van Wilders met zijn 'islam bashing' wordt genutraliseerd. Maar ook als aan randvoorwaarden als bewonersbetrokkenheid, efficiënte overlegstructuren en brede politieke steun wordt voldaan, dan biedt dat nog geen garantie voor succes. Dat komt, omdat het resultaat van ingrepen in de bebouwde omgeving welhaast per definitie ongewis is. Je hebt namelijk niet alleen met woningen, maar ook met mensen te maken. Interventies hebben een circulair karakter en leiden, als het goed is, tot voortschrijdend inzicht. Maar... als je niets doet, weet je zeker dat niets helpt.

GUI VAN HOOIJDONK
Bostel

Kwaliteit pensioentoezicht zeker niet aantasten

In navolging van FNV-voorzitter Agnes Jongerius bepleit CDA-ideoloog prof. Koedijk in NRC Handelsblad van 16 mei om de expertise van Nederlandse

pensioenfondsen in te zetten om Amsterdam tot financieel centrum te maken. Een prima doelstelling, maar zijn suggestie de vermogensbeheerders van pensioenfondsen ter discussie te stellen is misplaatst.

Allereerst omdat het gaat om de ouderdomsvoorziening van miljoenen mensen. Daarbij komt de oproep van twee organisaties: FNV en CDA, die al jarenlang nauw verweven zijn met het vaderlandse pensioenlandschap. Zij zijn dus medeverantwoordelijk voor het feit dat Nederlandse pensioenfondsen hun kennis niet tot exportproduct maken en hun beleggingen zelfs merendeels onderbrengen bij buitenlandse instellingen. Vakbonden verzetten zich, gesteund door CDA en PvdA tegen iedere vorm van keuzevrijheid op pensioengebied. Zo weten pensioenfondsen deelnemers aan zich verbonden en missen prikkels tot klantgericht handelen. Concrete voorstellen die, zonder extra risico, voor meer dynamiek kunnen zorgen, zijn steeds afgewezen.

Zo pleitte de VVD tevergeefs voor een eind aan de verplichte deelname in bedrijfstakpensioenfondsen. Recent hebben de besturen van de grootste fondsen, ABP en PGGM, een voorstel tot meer marktgericht werken door een splitsing tussen hun administratieve deel en hun beleggingsdeel, van de hand gewezen. Werk voor mevrouw Jongerius, want FNV is ruim vertegenwoordigd in de besturen. Misschien zou ze daarbij meteen kunnen nadenken over de vraag of topbeleggers graag naar Amsterdam komen als zij weten dat dezelfde FNV direct over topinkomens zal gaan klagen.

Als Jongerius en Koedijk werk willen maken van 'Nederland pensioenland' moeten ze allereerst de heilige huisjes bij FNV en CDA ter discussie te stellen. Dat is verstandiger dan de kwaliteit van het toezicht aan te tasten.

STEF BLOK
lid Tweede Kamer voor de VVD

Groepen beletten altijd het zicht op kunst of op graven

De klacht van Frits Abrahams over de oprukkende, groepsgewijze door gidsen geleide toeristenindustrie (Achterpagina, 14 mei) herken ik heel goed.

Onlangs was ik op Père-Lachaise in



Parijs op zoek naar het graf van de negentiende eeuwse Belgische filosoof Paul-Marie Essers (1843-1904). Al rondkijken en zoekend stuitte ik op een groep toeristen die zowel de gehele breedte van een kerkhofpad bezet hield als het zicht benam op een zestal graf-

zerken, waardoor ik niet kon ontwaren wie daar begraven lagen.

Hetzelfde maak je in musea mee wanneer de hele meute voor een schilderij gaat staan dat je wilt zien en de gids zich gedraagt alsof van een privilege sprake is waar de gewone museumbezoeker geen recht op heeft.

Mijn pogingen nog enkele van de graven te zien werden door de gids kennelijk als opdringerig ervaren, ik moest me immers tussen de groep toeristen begeven. De gids onderbrak mijn betoog en keek me intimiderend aan. Maar ik keek terug en zei: „Voilà, monsieur le guide, à un cimetière on se tait quand on cherche les tombes des morts célèbres, mais vos auditeurs empêchent cela!“. Zijn reactie mocht er zijn, hij zei: „Mesdames et messieurs, s'il vous plaît, écartez la foule pour l'homme qui se ne laisse pas guider à la mort, mais fait cela seulement!“

WILLIBRORD BEEMSTERBOER
Maastricht

Meer tijd en draagvlak nodig voor oplossingen kabinet

Van het commentaar 'Politiek zonder Kamer' (Opiniepagina, 22 mei) over de honderddagentoer van het kabinet kan ik ook na een aantal keer lezen geen chocola maken. U geeft zelf een zeer plausibele verklaring voor deze noviteit: het regeerakkoord is in korte tijd in elkaar gestampt en dus vrij globaal en er is tijd nodig om goed na te denken over de uitwerking. Dan concludeert u – niet erg logisch – dat het protest van de oppositie hiertegen terecht is.

Ik zou willen dat een dergelijke exercitie voortaan verplicht wordt gesteld. Dit land lijdt nog altijd meer aan te veel en haastig dan aan weloverwogen beleid. Veel problemen die in de ochtendkrant worden gesignaleerd moeten liefst dezelfde middag nog worden opgelost. De meest elementaire problemen in onze samenleving zijn voor een groot deel opgelost. Wat overblijft zijn de complexe vraagstukken als duurzaamheid en participatie. Die los je eerder op als je daar wat meer tijd voor neemt én draagvlak verwerft.

MARC WORTMANN

Zeist

Kabinet brengt 100 dagen van schijndemocratie

Waarom wordt er zo relatief mild gereageerd op het 100-dagencircus van het kabinet? Terwijl dat toch gekenmerkt wordt door amateurisme, wantrouwen en antidemocratische gezindheid. Van de door de wol geverfde ministers mag je verwachten dat ze de problemen van hun vakgebied kennen en de nieuwelingen hoeven hun gebrek aan kennis niet zo uitgebreid te demonstreren.

Blijkbaar vertrouwt men ook niet op de vakkennis die in de departementen ongetwijfeld aanwezig is.

En hebben wij kiezers niet onlangs in de verkiezingen onze wensen en voorkeuren duidelijk gemaakt? Daarvoor moet het kabinet in de Tweede Kamer zijn en niet op straat een beleid bij elkaar sprokkelen.

Overigens, dit kabinet kan dus niet tegen referenda zijn.

F. VAN DER VALK
Utrecht

NRC - HANDSDELSBLAD 26-05-07